

DEČEK IZ SIROTIŠNICE

POVEST

Prva knjiga iz serije

ARNOST ADAMIČ

Že med smrekami v sirotišnici je občutil Tonek sličen nemir; takrat je spoznal, da življenje nima nobenega prijatelja, na katerega bi posebej pazilo, in da smo pod soncem v tem oziru vsi enaki. To je bil pa le majhen vetrič v njegovi mladosti. Danes je doživel vihar, ki mu je zmedel vso lepo glorio o življenju, o svetu. Mimo njega je zdrvelo življenje: ljudje, veliki, majhni, bogati in revni, vsak po svoji poti za kruhom; peš, na kolesih, v železnici, v avtomobilih — nihče se ni zmenil zanj, tudi on ni spoznal nikogar. Kdo jih živi, kje spe, kje delajo — kdo ve — mimo njega je dirjal vsak po svoji poti, samo on se je držal za Jožetove škrice, drugače bi ga bili pohodili.

»Nihče se ne bi zmenil zame« — je mislil Tonek in tiščal prste v ušesa — »nihče, nihče, nihče... Kdo sem, kaj sem?«

Tam je bil prav tako zapuščen deček, morda še bolj sam kakor on, pa se je vendar upal dihati v tem strašnem mestu in je živel sam, poznal vse. Tega ne bi mogli pohoditi.

»Še večji siromak, še bolj razcapan je ko jaz, a se več upa — jaz še jokati ne smem. — Kdo pravi, da ne smem?« in zatulil je na vse pretege. Jože si je pa mislil: Le daj, trma, se boš že naveličal.

Potem so ladje. Kdo jih je naredil, iz česa, kako? Najbrže silno učen človek in tisoč kovačev in mizarjev. Kaj pa on zna? Z glavo rine v les in se cmeri. Kaj je to v primeri z ladjo ali vlakom, ki ropota pod njim s kolesi? — Ampak, če bi hotel, nekaj bi lahko storil. Le kaj? ... Zlezel je iz kota in se po človeško usedel na klop. Ko je Jože zagledal ta pojav, se je zadovoljno nasmehnil: trmica pojenjava, rilček bo kmalu kuhan.

Tonek je odprl vrata oddelka, stopil na hodnik in se naslonil na okno. Jože ga je ves čas bistro opazoval: Da mi ne napravi kake neumnosti.

Vlak je zavozil v postajo. Pod Tonkovim oknom se je suhljat mož obtovoril z dvema ogromnima košarama in lezel v vlak. Tretja košara je ostala še zunaj. Kakor blisk je švignil Tonek skozi vrata, pograbil košaro in jo z vso silo vzdignil na hodnik. Vse kite so se mu napele in domislil se je zagorelih delavcev na pomolu. Gospod se mu je dobrohotno nasmejal in mu stisnil v roke novčič.

»Čigav pa si?«

»Mikčev Tonek«.

»Vaš sinko?« je pobaral Jožeta, ki je z odprtimi usti strmel.

»N-ne, ne, peljem ga na Logondrovino pod Volkovnjakom, tam bo mlinarski vajenec.«

»Tako, tako, bova soseda. Ugajaš mi, dečko, z gospodom Logondrom sva dobra znanca.«

Vožnja je kaj hitro potekala. Mnogokaj bi Tonek rad vprašal, a se ni upal z besedo na dan. Poslušal je pogovor, v srcu mu je pa vstajalo novo veselje do življenja, kjer je treba le stegniti roko, dvigniti košaro in tu sta novčič in dobra beseda, celo imenitno znanstvo. V pesti je stiskal vlažni novčič — star avstrijski groš. Misli so mu ušle v lepšo bodočnost, ko si bo s svojimi rokami postavil lastni mlin, da bo vendar nekoč pomenil vsaj nekaj. Zdrnil se je, ko ga je tujec nagovoril.

»Zbogom dečko, priden bodi in če boš kaj potreboval, povprašaj pri meni.«

Vlak je bil medtem že daleč od Devinskega gradu, ki strmi s sivega Krasa v morje, lagodno se je spuščal v Furlansko nižino proti Tržiču, kjer je izstopil tujec.

Tonek se je zdajci domislil, da bi si bilo dobro ogledati novo domovino, ki mu jo je bila namenila Strgarjeva previdnost. Radoveden se je ozrl skozi okno. Pred njim se je razgrnila razsežna ravnina furlanska. Vsa se je kopala v opoldanskem soncu. Tu pa tam se je med sočnim zelenjem šopirilo zaraslo selišče nalik kopici otave sredi ogromnega pokošenega travnika. Daljava se je skrila v siyo soparico, ta je vstajala iz ravnine, ki jo je globoko doli namakal Tilment s svojimi vodami, pri Trevizu Piava, ob Padovi Brenta. Ozrl se je v drugo stran. Tu se je spuščal Kras v ravnino, vrhu te strme kamenite mize je plaval dolg, rožnat oblak naravnost proti njemu. Spomini so šinili nazaj, spomnil se je Bineta, vlak ga je pa z neodoljivo silo tiral naprej v nove kraje, med nove ljudi. Med tuje ljudi. Malodušje se ga je hotelo polotiti, tedaj ga je poklical Jože.

»Tonek, tam teče Soča!«

S tem imenom mu je oživel kopico lepih spominov. V šoli se je naučil pesemce, ki jo je zložil »goriški slavček« Gregorčič v slavo brhki planinski hčerki. Potisnil je glavo skozi okno: blizu pod njim, lahko bi pobrodil z roko, se je vila zelenosrebrna voda — opevana Soča. Minula ga je slabost, zopet se je začutil v domovini.

»Soča, Soča, moja Soča!« je zakričal, da so se sopotniki začudeni ozrli. Tako je bilo Tonku kakor zapuščenemu otroku, ki med množico zagleda ljubi obraz rodne matere.

»Pripravi svoje stvari, kmalu izstopiva!«

Hitro si je otovoril svojo košaro. Ko je ustavil vlak v Gradiški, jo je ucvrl pred Jožo, kakor bi mu bila vsa okolica že od vekov znana. Neka tajna moč ga je gnala proti reki, in če bi mu Jože takrat dejal:

Ne tja, drugam pojdi! bi ohromel sredi pota. Spoznal je, da mu bo Soča v bodočih neznanih dneh vez, ki ga bo spajala z domačo, sedaj še tujo zemljo. Bila mu je vendar sredi tujih ljudi, neznanih obrazov ljuba prijateljica. — Jože je sopihal za njim in premišljeval spremenljivo dečkovno naravo. Na mostu se je Tonek ustavil in zamišljeno zrl v Sočo, potem pa spustil košaro, stekel k bregu, zajel vode z roko ter si z njo umil obraz, popil prgišče hladne tekočine in klical v srcu: Pozdravljena, bistra Soča, moja . . . pozdravljena!

Joži so se skalile oči, ker je zaslutil vzrok dečkovega vedenja, in ko je ta prilezel na most, zares Jože ni vedel, kaj bi dejal. Pokazal je z roko na kopico dreves — izmed njih se je belilo veliko poslopje.

»Tam bo tvoj dom, ne bo ti dolg čas, vidim, da si našel prijateljico.«

»Veš Jože, sedaj se pa ne bojim, nič me ni strah.«

»Glej ga, zakaj si se bal, česa te je bilo strah?«

»Ker sem bil tako majhen in bi si ne vedel pomagati, če bi bila sila. Nekaj je sedaj zrastle v meni, tako se mi zdi, kakor bi mi nekdo klical: Naprej, ne boj se! In jaz kar moram, če hočem ali nočem.«

»Bog ti pomagaj na tvojih potih!« je resno dodal Jože in molče sta krenila z mosta. Čez dobre četrte ure sta spehana sedla za mizo na Logondrovem dvorišču ter začela otepati koruzni kruh in pršut. Stara dekla Lucija je prinesla iz hrama še polič dobrega kraškega terana in sporočila:

»Gospod pridejo šele jutri iz Gorice.«

(Dalje v prihodnjem letniku.)

NA KRESNI VEČER

B. V. RADOŠ

Z zelenjem so ozaljšani
nocoj domovi,
po gričkih, po ravninah
gore kresovi.

Noč zvezdice pripenja si
na modro haljo,
med zvezdami se mesec pelje
v neznano daljo.

Ozračje vse opaja vonj
sena in cvetja,
od vsepovsod drhtijo
glasovi petja.

Kresnice-lučke se iskre
in se vrtijo,
veselo murni godejo
jim melodijo.

Nastlana praprot je nocoj
pod slednjim krovom,
da se spočije on, Krstnik,
ko pride z blagoslovom . . .